

УДК 378.4:37.014

О. М. Кузьменко
ORCID ID 0000-0002-3432-915

ЯКІСТЬ, ДОСКОНАЛІСТЬ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЯК АКМЕ ОРІЄНТИРИ СУЧАСНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Проаналізовано вплив ринкових сил на формування ідеалів сучасних університетів; визначено основні акме орієнтири: якість, ефективність та досконалість університетської освіти; осмислено їх значення як в міжнародному, так і у вітчизняному контексті.

Ключові слова: *якість; ефективність; досконалість; ідея Університету; університет світового класу; міжнародні рейтинги.*

Вступ. Збільшення й урізноманітнення попиту на отримання університетської освіти призвело до диверсифікації освітніх систем і появи нових моделей Університету, які, на відміну від класичних, суттєво різняться у визначенні своїх візій, місій, цілей, завдань та пріоритетів. Творці Європейського простору вищої освіти наголошують на тому, що призначення сучасного університету – це професійна підготовка, дослідження з метою створення інноваційного продукту та надання різноманітних освітніх послуг (European Higher Education in the World, 2013). Погоджуючись із цим висновком, все ж зазначимо, що в означених місіях «розчинилося» традиційне духовне призначення Університету – формувати цілісний світогляд людини, що свідчить про його кризу та про «девальвацію освіченості» (С. Пролеев) у її універсальній значущості. В умовах масифікованої вищої освіти актуальними стали дискусії на тему, як забезпечити рівний доступ до якісної університетської освіти і, в той же час, зберегти істинну сутність Університету, призначення якого ніколи не полягало у вузькій фаховій підготовці, а було зорієнтованим на залучення індивіда до культуротворчого процесу. Серед інших актуальних нині тем для дослідження – що станеться з традиційною ідеєю Університету (хоч вона і має багато різних форм) у новому світі, до якого ми прямуємо? (М. Квієк); наскільки відмінними лишатимуться національні освітні системи під натиском міжнародної конвергенції? (Е. Грін); як глобалізаційні процеси вплинуть на класичні освітні ідеали на кшталт, меритократичного доступу до знань, на безкорисливе служіння істині? (Р. Ендрю); як зміняться традиційні моделі Університетів під впливом європейської інтеграції вищої освіти? (В. Андрущенко); якою має бути реакція університетської спільноти на процеси комерціалізації у вищій освіті? (П. Саух); чи зможуть університети вступити у нові, більш тісні стосунки з індустрією та зберегти свій статус незалежних, автономних інститутів, які існують заради суспільного блага? (М. Гіббонс); чи будуть університети здатними здійснювати критичні судження щодо суспільства? (Дж. Кьюрі та Дж. Ньюсон) тощо.

Мета даної статті проаналізувати сучасні ідеали якісної, ефективної та досконалої університетської освіти у міжнародному та вітчизняному контекстах.

У становленні сучасного історичного типу Університету виявлено суттєве зменшення його ролі як творця суспільної дійсності у зв'язку із підпорядкуванням більшій кількості зовнішніх сил і переорієнтацією на матеріальні цінності. У ХХІ ст. економічні інститути (ринок, конкуренція, торгівля, маркетинг, підприємництво, матеріальне виробництво) стають визначальними факторами розвитку Університету, що перетворює постульовані нині ідеальні концепції з прописаними місіями та візіями на рекламні компанії, тоді як реальними функціональними інструментами стають принципи діяльності ринку. Відповідно основні освітні тренди ХХІ ст. (контроль якості освіти, розширення мобільності, забезпечення працевлаштування випускників та привабливості європейської системи освіти, неперервна професійна освіта, використання ІКТ, компетентнісний підхід) сформувалися не в освітній сфері, а в сфері індустрії як відповідь на економічні виклики.

У 80-х рр. було створено впливову лобістську групу «Круглий стіл промисловців» («European Round Table of Industrials», ERT), до якої увійшли найбагатші бізнесмени – власники великих європейських компаній (Volvo, Philips, Nestle, Nokia, Ericsson та ін.). Мета діяльності ERT полягала у підвищенні конкурентоспроможності європейського ринку. У своєму звіті «Великий бізнес і європейський порядок денний» колишній генеральний секретар ERT К. Річардсон робить огляд діяльності групи за 1988 – 1998 рр. і стверджує, що вона безпосередньо впливала на голів ЄС, міністрів європейських країн, ініціювала підготовку менеджерів у країнах Східної Європи, здійснювала тиск на укладання світових договорів, встановлювала контакти з американськими та японськими лідерами (Richardson K., 2000, p. 7). Одна із категорій проблем, які намагалася вирішити ERT, була пов'язана із безробіттям: низький рівень практичних навичок молодих фахівців, відсутність антрепренерської компетенції, необхідність появи нових професій тощо. З ініціативи ERT їх вперше було

розглянуто через пан-європейський контекст. У 1989 р. вийшов документ «Освіта і європейська компетентність» (Education and European Competence, 1989); у якому сформульовано практичні рекомендації від Європейського круглого столу промисловців освітянам та політикам щодо модернізації середньої, вищої, професійної освіти та освіти дорослих на засадах неоліберальної економіки. Основними принципами визначалися спонтанність, інновації, досвід, різноманітність та децентралізація. У 1995 р. було опубліковано спільний документ ERT і Європейської асоціації університетів – «Рухаємося назустріч суспільству, яке навчається» (Moving towards a Learning Society, 1995). Його основна ідея – об'єднати зусилля освітніх інституцій, індустрії, професійних організацій та уряду задля реалізації ідеї конкурентоспроможної європейської освіти. У цьому документі знаходимо розмежування понять «університетська освіта» та «вища освіта» ("tertiary education"). Зазначається, що основною ознакою університетів є дослідження, у той час як інші типи вищих навчальних закладів є масовими, так як орієнтовані на надання практичної освіти, мета якої – забезпечити підготовку особистості до ринку праці. Варто відмітити, що розвитку університетів у документі приділяється дуже мало уваги. З важливого визначено, що їх потрібна місія все більше починає розглядатися через призму інтересів бізнесу: дослідження мають бути спрямовані на розвиток індустрії, що покращить ситуацію на ринку праці; освітня місія полягає у підготовці таких фахівців, які будуть здатні мислити і діяти, особливо в команді, а також постійно вдосконалювати свої уміння та набувати нові знання відповідно до змінних реалій економічного буття; соціальна місія полягає у критиці сучасності та створенні перспективних стратегій суспільного розвитку (Moving towards a Learning Society, 1995, р. 136-140). У документі практично повністю ігнорується культурна місія університету (яку замінили на соціальну); основні сутнісні ознаки університету – автономію та академічні свободи було переосмислено з позиції інтересів бізнесу; трансчасове покликання, яке полягає у людині творенні, було замінено на формування людських ресурсів для промисловості. Так, зокрема, зазначається, що співпраця з індустрією є фундаментальною частиною місії університетів та інших вищих навчальних закладів, що зумовлює необхідність адаптувати структурні підрозділи, навчальні курси, кваліфікації, методи задля підтримки цієї співпраці. Також, наголошується, що освітні лідери повинні входити до бізнес-об'єднань і навпаки; більше вчених варто наймати зі світу бізнесу, також, має бути визнано право представників індустрії брати участь у складанні програм тощо. Починаючи з кін. ХХ ст. відтак можемо констатувати тенденцію до стирання меж між університетами та іншими закладами вищої освіти. Їх акме-орієнтирами сьогодні стають якість, ефективність та досконалість.

Одним із ключових завдань усіх інституційних змін у сфері освіти, зокрема вищої, є забезпечення якості освіти (Програма заходів із забезпечення якості освіти у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, 2011, с.1). Будучи інтегральною характеристикою системи освіти, якість освіти відображає ступінь відповідності реальних освітніх результатів, що досягаються, нормативним вимогам, соціальним і особистісним очікуванням. Необхідність забезпечення якості освіти відтак відповідає інтересам як окремих освітніх закладів і здобувачів освіти, роботодавців і зовнішніх стейкхолдерів, так і всього суспільства в цілому. В Україні сьогодні відбувається формування національної системи забезпечення якості освіти на національному, регіональному та локальному рівнях, визначення її основних індикаторів та специфіки проведення моніторингу. У вищій освіті цей процес було ініційовано Законом «Про вищу освіту», у якому визначається необхідність створення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання за активної політичної підтримки та співпраці між органами влади, навчальними закладами, споживачами освітніх послуг, стейкхолдерами та роботодавцями. Орієнтирами тут стали європейські інституції (зокрема, так звана група Е4), які мають досвід формування міжнародних стандартів до якості освіти, її забезпечення та моніторингу.

Ще одним орієнтиром для сучасних університетів стало досягнення ефективності (прибутковості). Про неї почали активно говорити з 1995 р., коли набула чинності Генеральна угода СОТ з торгівлі послугами («General Agreement on Trade in Services» – «GATS»), яка проголосила курс на вільну торгівлю та економічну інтеграцію. З ініціативи США, яку підтримали Австралія, Нова Зеландія та Японія, освітні послуги були додані до загального переліку. Вважається, що освітня діяльність має економічний аспект, який полягає у тому, що вона змінює інтелектуальний стан людини, формуючи в неї здатність створювати додану вартість (Вітренко Ю., 2013, с. 14).

Згідно з ГАТС надання послуг, у тому числі освітніх, може здійснюватися за чотирма моделями: Модель 1. Транскордонне надання послуг. Послуга надається на території країни-члена з території іншої країни члена. Модель 2. Споживання за кордоном. Послуга надається за межами території країни-члена. Модель 3. Комерційна присутність. Послуга надається на території країни-члена через комерційну присутність надавача послуги. Модель 4. Присутність фізичної особи. Послуга надається на території країни-члена, надавач послуги присутній у вигляді фізичної особи. Якщо розглянути ці моделі у контексті університетської освіти, то Моделі 2 і 4 реалізуються за рахунок стратегії мобільності, досягнення якої є визначеною ціллю в основних документах, присвячених вищій

освіті; Модель 1 стала можливою за рахунок появи он-лайн / відкритих університетів; Модель 3 реалізується за рахунок університету-консорціуму, що має свої філії за кордоном.

Україна, вступивши у 2008 р. у СОТ, взяла на себе відповідальність за виконання всього пакету угод та домовленостей СОТ, зокрема ГАТС, яка стимулює лібералізацію освітньої діяльності, підпорядкування її ринковій кон'юнктурі. Перспектива відкриття національного ринку освітніх послуг ставить перед вітчизняними навчальними закладами питання про їх конкурентоспроможність, про якість освіти та привабливість для іноземних інвестицій. З іншого боку, існують ризики, пов'язані саме з іноземними капіталами, які полягають, на думку експертів, у тому, що інтереси окремих країн, недержавних фондів, неприбуткових організацій будуть націлені на отримання максимального прибутку, ідеологічних чи політичних дивідендів (Жиляєв І., 2008). Так, наприклад, неоднозначну реакцію в освітянській спільноті викликає вплив міжнародних фінансових організацій, зокрема Світового Банку, мета якого поширити цінності освіти західного типу та антрепренерський підхід за рахунок надання позик країнам, які розвиваються (неоліберальний капіталізм). Як зазначають дослідники В. Андрущенко, С. Клепко та В. Савельєв, стратегії Світового Банку сформовані досить неоднозначно (однобічність економічної моделі, помилкові інтерпретації теорій людського капіталу, недостатнє врахування «локального контексту» тощо) і часто демонструють перекручене розуміння глобальних проблем і потреб. Їх висновки сприймають як беззаперечні істини і цитують у спосіб, характерний для часів комунізму (Андрущенко В., Савельєв В., 2010, с. 16-17). У той же час, як зазначає В. Огнев'юк стосовно проекту «Рівний доступ до якісної освіти», навіть ті позитивні реформи, які могли б бути реалізовані за рахунок кредитів Світового банку, через відсутність наступності у їх проведенні та невиконання постанов уряду, не отримали відповідного організаційного й ресурсного забезпечення (Огнев'юк В., 2014).

Варто врахувати, що зростаючий вплив бізнесу може загрожувати для українських університетів перетворенням їх в ідеологічне та економічне виробництво, мета якого отримання прибутку від управління та контролю над освітою. У цьому контексті доречним є застереження С. Рукшина (вчителя лауреатів Філдсовської премії Г. Перельмана та С. Смірнова), що позиціонування освіти лише як послуги – злочин проти країни. Освіта – це системотвірний інститут нації, який ми втрачаємо (Рукшин С., 2016). У цьому контексті вважаємо за необхідне наголосити, що місія сучасного українського Університету, на відміну від Університету західного типу, нерозривно пов'язана

з національними пріоритетами. Тому визнаючи необхідність перетворення університетів на генераторів інноваційного розвитку та утвердження економіки знань, варто завжди пам'ятати про культурно-освітнє призначення Університету і про його мету – формувати свідомість національної еліти, яка буде репрезентувати власну культуру іншим народам світу.

Інтегрованим акме-орієнтиром для сучасного університету є досконалість. Модель, яка найбільше відповідає цьому орієнтиру, – це модель університету світового класу, що є лідером не тільки у питаннях якості освіти та досліджень, але і в здатності конкурувати на глобальному ринку освітніх послуг. Модель такого університету сформувалася на основі дослідницького університету, який набув світового значення і відіграє суттєву роль у конкурентоспроможності нації у глобальній економіці знань. Досконалість університетів нині визначається за різноманітними світовими рейтингами.

Варто підкреслити, що статус глобального може отримати сьогодні будь-який вищий навчальний заклад, якщо його наукова, освітня та антрепренерська види діяльності отримують високі показники у світових рейтингах. Відтак якщо раніше досить було престижу, підкріпленого довгою історією (Оксфорд, Кембридж, університети Ліги Плюща), то тепер існує варіант вкласти великі кошти в абсолютно новий вищий навчальний заклад, найняти найкращих освітніх менеджерів та науковців, залучити найталановитішу молодь і вивести університет в топ. Означене, знову ж таки, свідчить про визначальний вплив економічних факторів у розвитку сучасної вищої освіти.

Перші рейтинги були національними і з'явилися вони в США у кін. ХХ ст. Значний внесок у розробку американських рейтингів здійснив Фонд Карнегі, який у 1973, 1976, 1987, 1994, 2000 та 2005 рр. опублікував класифікацію закладів вищої освіти. Перший національний рейтинг підготував журнал "US News & World Report" у 1983 р. Практика створення світових рейтингів починається з 2002 р., коли було сформовано Міжнародну групу експертів у галузі університетських рейтингів (IREG Observatory on Academic Ranking and Excellence). Перший академічний рейтинг університетів світу розроблено Шанхайським університетом у 2003 р. У його основу закладено бенчмаркетинг – процес визначення, осмислення та співставлення параметрів, які характеризували ефективно функціонування університетів. На сьогоднішній день існують різноманітні рейтинги, серед яких найбільш авторитетними вважаються: Шанхайський академічний рейтинг (ARWU), "Times Higher Education" (THES), QS World University Ranking. міжнародний рейтинг вузів «Вебометрікс» та ін. Ранжування вищих навчальних закладів, як зазначено у Берлінських принципах Міжнародної експертної групи з ранжування

(Berlin Principles on Ranking of Higher Education Institutions, 2006), має на меті надати споживачам інформацію про статус вищих навчальних закладів, їх класифікацію, а також сприяти формуванню концепту «якість вищої освіти».

Вважається, що місце університетів у рейтингах є важливим показником готовності тієї чи іншої нації до технологічних та економічних викликів майбутнього. Згідно з цим оцінка якості університетів та їх ранжування стали частиною рамки національної підзвітності, а для самих університетів – забезпеченням ринкової конкурентоспроможності. Окрім того, як засвідчили вітчизняні дослідники В. Луговий, О. Слюсаренко, Ж. Таланова, рейтинг університетів виявляє сильну кореляцію з величиною індексу людського розвитку та доходу на душу населення, а також близьку до сильної кореляцію з тривалістю життя (Ідея університету: сучасний дискурс: монографія, 2014 с. 221).

У той же час, серед наукового товариства точаться дискусії щодо об'єктивності згадуваних рейтингів. Так, за законом Гудхарта, коли показники стають цілком для проведення трансформаційних змін, вони перестають бути достовірними. Ще одна загроза криється у тому, що, відповідно до теорії рефлексивності Дж. Сороса, ринок може впливати на події, які ним же і передбачаються. Закладені у рейтингах індикатори наперед передбачають хід мислення всіх суб'єктів освітнього процесу. А тому, чим більше використовується кількісних показників у прийнятті соціальних рішень, тим більшим буде корупційний тиск і тим сильніше викривляться соціальні процеси, які підпадають під моніторинг (Балацкий Е., Екімова Н., 2012, с. 127). Відтак той факт, що рейтинги роблять відкритими свої методики, стимулює університети підлаштовувати свою політику під задані показники, що може суттєво викривити їх природну стратегію. Відома праця Б. Рідінгса «Університет в руїнах» отримала свою назву якраз через означену проблему. Мислитель зазначає, що якщо раніше ідея Університету безпосередньо апелювала до ідеї культури, то сьогоднішній «постісторичний університет» на її місце поставив симулякр – ідею досконалості, що визначає найважливішими різні показники ефективності діяльності університету, за допомогою яких він себе репрезентує та описує. «Досконалість», на відміну від «якості», передбачає сукупність взаємопов'язаних стандартів оцінки, є, за своєю суттю, ідеологічним інструментом, який використовується для реалізації освітнього бізнесу (Ридінгс Б., 2009, с. 229).

Варто визнати, що для України питання створення університету світового класу залишається досить проблемним. У 2014 р. до QS World University Rankings увійшло шість вищих навчальних закладів України: два з них потрапило до TOP-500 рейтингу – Київський національний

університет імені Тараса Шевченка (місце 421–430) та Харківський національний університет імені В. Каразіна (місце 481–490) (Шість українських університетів увійшли до світового рейтингу QS World University Rankings). Серед існуючих на сьогодні стратегій побудови університету світового класу, найбільш реальними для провідних вітчизняних університетів є модернізація і / або об'єднання вже існуючих вищих навчальних закладів з метою посилити ефективність та якість усіх видів діяльності. Це вимагає менше затрат, ніж створення нових навчальних закладів, проте потребує корінного переосмислення кадрової політики, формування нової корпоративної культури та впровадження нових цінностей, що зачіпає різні групи інтересів. Окрім того, необхідною стає підтримка як з боку держави, так і з боку суспільства, їх готовність інвестувати у розвиток освіти і науки, що на фоні тривалої суспільної кризи залишається досить проблемним. Можемо погодитися із вітчизняним дослідником В. Сациком, який вбачає такі два орієнтири для розробки стратегії розвитку дослідницьких університетів в Україні: 1) забезпечити найвищі стандарти національної вищої освіти у сфері навчання та викладання, нарощення дослідницького потенціалу наявних університетів (breadth strategy) і 2) на базі невеликої когорти наявних українських університетів почати створювати висококонкурентні дослідницькі університети світового класу (depth strategy) (Сацик В., 2012).

У той же час, аналізуючи українську дійсність, вважаємо за необхідне зазначити, що університет світового класу як акме-орієнтир має своє телеологічне значення, проте спочатку необхідно напрацювати моделі дослідницького та підприємницького університетів, які у нас фактично не представлені. Необхідно звернути увагу на проблему формування інтелектуальної еліти – науковців, освітян, управлінців та культурних діячів, які складають ядро національного людського капіталу. У цьому контексті надзвичайно важливо розробити програми для підтримки та заохочення талановитої молоді задля зменшення тенденції до «витоку мізків», яка з кожним роком посилюється у зв'язку з національною кризою. Інакше у нас просто не буде людського ресурсу для формування не те щоб світового університету, а й будь-якого. В Україні ситуація ускладнюється тією цифровою, когнітивною та економічною диференціацією, яка існує між нею та розвинутими країнами світу. Виникає необхідність осмислення того, куди і заради яких цілей ми рухаємося, чим готові пожертвувати, а що будемо відстоювати будь-якими законними способами. Іншими словами, виникає необхідність формування інтелектуальних осередків для критичного аналізу та розробки альтернативних шляхів суспільного розвитку, збереження історичної пам'яті та культурної ідентичної. Якщо вітчизняні університети зможуть взяти на себе ці завдання, а не

лишень реформувати свою діяльність згідно із ринковими потребами, можна буде говорити про збереження справжньої університетської традиції.

Висновки. Криза сучасного Університету зумовлена необхідністю визначити нові підстави свого існування, адже в умовах глобального суспільства знань, поєданого Інтернет-мережею, більше неможливо володіти монополією на збереження, примноження та трансляцію знань. Передбачається, що подальший розвиток Університету на локальному рівні буде відбуватися під впливом об'єднання приватного, державного та громадського секторів, а на глобальному його розвиток визначатиме транснаціональна економіка. Відтак можемо констатувати існування великої невідповідності між трансчасовою сутністю ідеї Університету з її покликанням забезпечувати вільне духовне виробництво і реальною дійсністю,

у якій сучасні університети практично ніяк не відрізняються від інших "higher education institutions", хіба що мова йде про ті елітні вищі навчальні заклади, які впродовж історії зберігали свій статус-кво задля підтримки ієрархічного суспільного устрою.

Відродження ідеї Університету вбачається можливим у результаті формування світового громадянського суспільства, завданням якого стане пошук альтернативних напрямів цивілізаційного розвитку. Ця проблема актуалізується за рахунок поглиблення соціальних криз та нагромадження різноманітних ризиків, що врешті-решт має призвести до появи науково-освітніх осередків, які будуть займатися не продажем інформації-знань, а формуванням і розвитком інтелекту, за рахунок якого будуть шукатися нові смислові орієнтири для всієї людської спільноти.

Література

1. **Андрущенко В. П., Савельєв В. Л.** Освітня політика (огляд порядку денного) / В. П. Андрущенко, В. Л. Савельєв. – К.: «МП Леся», 2010. – 368 с.
2. **Балацкий Е. В., Екимова Н. А.** Глобальные рейтинги университетов: проблема манипулирования / Е. В. Балацкий, Н. А. Екимова // Журнал Новой экономической ассоциации. – 2012. – № 1 (13). – С. 126–146.
3. **Вітренко Ю.** Освіта України в системі національних рахунків / Ю. Вітренко // Вища освіта України. – 2013. – № 3. – С. 9 – 22.
4. Генеральна угода про торгівлю послугами (укр/рос) СОТ; Угода, Міжнародний документ від 15.04.1994 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/981_017/page. – Назва з екрану.
5. Графік специфічних зобов'язань в секторі послуг. Перелік вилучень з режиму найбільшого сприяння (РНС), відповідно до статті II ГАТС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/mu08015g.html. – Назва з екрану.
6. **Жиляєв І.** Ризики національної системи освіти у зв'язку з приєднанням до Світової організації торгівлі [Електронний ресурс] / І. Жиляєв // Віче. – № 18, вересень 2008. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/1104/>. – Назва з екрану.
7. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс] – Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37–38, ст.2004. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. – Назва з екрану.
8. Ідея університету: сучасний дискурс: монографія / Л. В. Губерський, В. Г. Кремень, С. В. Курбатов та ін. / за ред. Л. В. Губерського, А. С. Філіпенка. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2014. – 367 с.
9. **Огнев'юк В.** Як звільнитися від кріпосного права в освіті [Електронний ресурс] / В. Огнев'юк // Дзеркало тижня. – № 34. – 26 вересня 2014. – Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/EDUCATION/yak-zvilnitisya-vid-kriposnogo-prava-v-osviti_.html. – Назва з екрану.
10. Програма заходів із забезпечення якості освіти у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка (Затверджена Ухвалою Вченої ради Київського національного університету імені Тараса Шевченка від 7 листопада 2011 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nmc.univ.kiev.ua/docs/Progr_zabezp_yakost_osv.doc
11. **Ридингс Б.** Університет в руїнах / Б. Ридингс; пер. с англ. А. М. Корбута; под общ. ред. М. А. Русаковского. – Минск: БГУ, 2009. – 248 с.
12. **Рукшин С.** Ломоносовых больше не будет [Електронний ресурс] / С. Рукшин // Газета.ru. – 2013. – 25 нояб. – Режим доступу: <http://www.gazeta.ru/social/2013/11/22/5764921.shtml>. – Назва з екрану.
13. **Сацик В.** Сучасні моделі дослідницьких університетів: витоки, стратегії розвитку та перспективи розбудови в Україні / В. Сацик // Ідеологія і політика. – 2012. – №2. – С. 25 – 39.
14. Шість українських університетів увійшли до світового рейтингу QS World University Rankings [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/ua/news/36777-shist-ukrayinskih-universitetiv-uviyshli-do-svitovogo-reytingu-qs-world-university-rankings>. – Назва з екрану.
15. Berlin Principles on Ranking of Higher Education Institutions [Електронний ресурс]. – Berlin, 20 May 2006. – Режим доступу: <http://eurosvita.net/prog/data/doc/BerlinPrinciples.pdf>. – Назва з екрану.
16. Education and European Competence: ERT Study on Education and Training in Europe. – European Round Table of Industrialists, 1989. – 43 pp.

17. European Higher Education in the World [Електронний ресурс] / Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. – Brussels, 11.7.2013. – Режим доступу: https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CB4QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.em-a.eu%2Ffileadmin%2Fcontent%2FPromo%2Ferasmus__in_the_world_layouted.pdf&ei=-u8wVNf4LoL3OvKwgcgK&usg=AFQjCNEluRS0ACvTJYxES7Y3DN3wtQc0Mg&sig2=WpgAG8ndep61qlyiECsw5g&bvm=bv.76802529,d.ZWU. – Назва з екрану.

18. Moving towards a Learning Society. A CRE-ERT Forum Report on European Education [Електронний ресурс]. – European Round Table of Industrialists, Brussels (Belgium), Association of European Universities, Geneva (Switzerland). 1995. – 164 pp. – Режим доступу: <http://eric.ed.gov/?id=ED409437>. – Назва з екрану.

19. **Richardson K.** Big Business and the European Agenda / K. Richardson. – Sussex European Institute, 2000. – 39 pp.

О. Н. Кузьменко. КАЧЕСТВО, СОВЕРШЕНСТВО И ЭФФЕКТИВНОСТЬ КАК АКМЕ ОРИЕНТИРЫ СОВРЕМЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА

Проанализировано влияние рыночных сил на формирование идеалов современных университетов; определены основные акме ориентиры – качество, эффективность и совершенство университетского образования; осмыслено их значение, как в международном, так и в отечественном контексте.

Ключевые слова: качество; эффективность; совершенство; идея Университета; университет мирового класса; международного рейтинга.

O. Kuzmenko. QUALITY, EFFECTIVENESS AND EXCELLENCE AS ACME GUIDES FOR THE MODERN UNIVERSITY

It is analyzed the influence of the market forces on the forming of modern university ideals; it is defined new main acme guides – quality, effectiveness and excellence of the university education; it is comprehend their meaning both in the international and Ukrainian contexts.

It is defined that crisis of Modern University is caused by the need to define new grounds of its existence. In global knowledge-based society one cannot no longer have a monopoly on the preservation, enhancement and transmission of knowledge. It is assumed that the further development of the University at the local level will be influenced by combining private, public and civil sectors. Its global development will be determined by the global transnational economy. So we can admit the inconsistency between the essence of the idea of the University with its mission to provide free spiritual production and the reality in which modern universities do not differ much from other higher education institutions.

Revival of the University idea is possible as a result of the formation of global civil society, whose task will be search for alternative directions of human development. This problem is actualized by deepening social crisis and accumulation of various risks. So we need new scientific and education centers that will not engage in the sale of information, knowledge but form and develop the intelligence, search new orientations for the whole human community.

Keywords: quality; effectiveness; excellence; idea of the University; world-class university; world rankings.

Рецензенти

О. С. Александрова – д. філос. н., проф.

М. М. Стадник – д. філос. н., проф.

Стаття надійшла до редакції 01.10.15

Стаття прийнята до друку 22.10.15